

Toán tử

Lập trình hướng đối tượng

Hồ Tuấn Thanh

htthanh@fit.hcmus.edu.vn

Các toán tử thường gặp

- ❑ Gán bằng: `a=b;`
- ❑ Cộng, trừ, nhân, chia: `c=a+b; d=a%b;`
- ❑ So sánh: `a==b; c<=a;`
- ❑ `+=, -=, *=, /=`: `a+=b;`
- ❑ `++, --`: `a++; ++a; b--; --b;`
- ❑ Nhập, xuất: `cin>>a; cout<<b;`
- ❑ Ép kiểu float `x=10.7; int n=(int)x;`
- ❑ `[]`: `int x=a[i];`

Định nghĩa lại toán tử

- ❑ Các lớp tự định nghĩa: chưa có sẵn các toán tử
- ❑ Muốn sử dụng toán tử: phải tự cài đặt toán tử
- ❑ Cài đặt 1 toán tử được gọi là định nghĩa lại toán tử đó (operator overloading)
- ❑ Về bản chất, operator cũng là một hàm.
  - VD: `c=a+b` tương đương với `c=a.operator+(b);`
  - VD: `c+=b` tương đương với `c.operator+=(b);`
- ❑ Như vậy, đến lúc này, chúng ta đã cài đặt 4 loại hàm: hàm dựng, hàm hủy, hàm toán tử và các hàm khác.

Các toán tử có thể overload

+	-	*	/	%	^	&
	~	!	=	<	>	+=
-=	*=	/=	%=	^=	&=	=
<<	>>	>>=	<<=	==	!=	<=
>=	&&		++	--	->*	,
->	[]	()	new	new[]	delete	delete[]

Qui tắc bất thành văn

- ❑ Chỉ cài đặt các toán tử có ý nghĩa với lớp.
- ❑ Tránh thay đổi ý nghĩa nguyên thủy của toán tử đó.
- ❑ Các cặp toán tử có cùng chức năng, ví dụ $x=x+y$ và $x+=y$ phải được viết cùng nhau và có cùng chức năng.

=

Toán tử gán bằng

```
void main()
```

```
{
```

```
    PhanSo a(1,2);
```

```
    PhanSo b;
```

```
    b=a;
```

```
}
```

Goi toan tu gan bang

```
PhanSo& PhanSo::operator=(const PhanSo &p)
```

```
{
```

void, PhanSo: sai

```
    if(this==&p)
```

Truong hop: a=a;

```
        return *this;
```

```
        this->tu=p.tu;
```

```
        this->mau=p.mau;
```

Giong ham dung sao chep

```
        return *this;
```

Nho cau lenh nay

```
}
```

Lưu ý

- ❑ Toán tử gán bằng được gọi khi thực hiện gán bằng giữa 2 biến ($b=a$)
- ❑ Cài đặt gần giống hàm dựng sao chép
- ❑ Thêm kiểm tra **this==&p** để tránh trường hợp gán $a=a$
- ❑ Kiểu trả về **TenLop&** (VD: **PhanSo&**) và nhớ return ***this**

+, -, *, /

Toán tử +

```
void main()  
{  
    PhanSo a, b(1,2), c(3,4);  
    a=b+c;  
}
```

Goi toan tu +

```
PhanSo PhanSo::operator+(const PhanSo &p)  
{  
    PhanSo kq;  
    kq.tu=tu*p.mau+mau*p.tu;  
    kq.mau=mau*p.mau;  
    return kq;  
}
```

KO co dau &

Ve phai dau + (c)

Giong ham Cong

Lưu ý

- ❑ Không có dấu & ở kiểu trả về
- ❑ Tham số: vế phải toán tử
- ❑ Không cộng dồn vào đối tượng gọi toán tử (this)

<, <=, ==, !=, >=, >

Toán tử ==

```
void main()  
{  
    PhanSo a(1,2), b(3,4);  
    int kq=(a==b);  
    if(kq==1)  
        cout<<"a = b";  
    else  
        cout<<"a != b";  
}
```

Goi toan tu so sanh bang

```
int PhanSo::operator==(const PhanSo &p)  
{  
    int d=tu*p.mau-mau*p.tu;  
    if(d==0)  
        return 1;  
    else  
        return 0;  
}
```

bool hoac int

Ve phai dau ==

Lưu ý

- ❑ Trả về kiểu int (1, 0) hoặc bool (true, false)
- ❑ Tham số: vế phải toán tử

$+=, -=, *=, /=$

Toán tử +=

```
void main()
```

```
{
```

```
    PhanSo b(1,2), c(3,4);
```

```
    b+=c;
```

Goi toan tu +=

```
PhanSo& PhanSo::operator+=(const PhanSo &p)
```

```
{
```

Co dau &

```
    tu=tu*p.mau+mau*p.tu;
```

```
    mau=mau*p.mau;
```

```
    return *this;
```

Ve phai dau +=

Cong don vao this

Phai return *this

Lưu ý

- ❑ Trả về có dấu &
  - PhanSo hoặc void: SAI
- ❑ Tham số: vế phải toán tử
- ❑ Cộng/trừ/nhân/chia dồn vào this
- ❑ Nhớ có return *this

>>, <<

```
void main()
{
    PhanSo a;
    cin>>a;
}
```

```
// Khai bao lop PhanSo
class PhanSo
{
private:
    int tu, mau;
};

// Khai bao operator>>, o ngoai lop
istream& operator>>(istream& is, PhanSo& p);

// Cai dat operator>>
istream& operator>>(istream& is, PhanSo& p)
{
    cout<<"Nhap tu: ";
    // cin>>p.tu;
    is>>p.tu;
    cout<<"Nhap mau: ";
    // cin>>p.mau;
    is>>p.mau;
    return is;
}
```

VTrai: cin => istream
VPhai: a => PhanSo
Phai cai dat o ngoai lop PhanSo

VTrai

VPhai

Cai dat giong
ham Nhap

Thay cin bang is

LOI: truy xuat
private cua PhanSo

```
void main()
{
    PhanSo a;
    cin>>a;
}
```

```
class PhanSo
{
private:
    int tu, mau;
public:
    // Mang khai bao operator>> bo trong lop
    // Them tu khoa friend o dang truoc
    // operator>> chi luu ban, ko thuoc lop PhanSo
    friend istream& operator>>(istream& is, PhanSo& p);
};

// Cai dat operator>>
istream& operator>>(istream& is, PhanSo& p)
{
    cout<<"Nhap tu: ";
    // cin>>p.tu;
    is>>p.tu;
    cout<<"Nhap mau: ";
    // cin>>p.mau;
    is>>p.mau;
    return is;
}
```

VTrai: cin => istream
VPhai: a => PhanSo
Phai cai dat o ngoai lop PhanSo

Khai bao trong lop
Them tu khoa friend

VTrai

VPhai

Cai dat giong ham Nhap

Thay cin thanh is

friend => truy xuat duoc private

Lưu ý

- ❑ Kiểu trả về istream & (nhớ có dấu &)
- ❑ Tham số 1: istream &
- ❑ Tham số 2: PhanSo (có dấu &, vì trong operator thay đổi giá trị tu, mau của tham số)
- ❑ Nhớ dùng từ khóa friend khi khai báo

Toán tử <<

```
void main()
```

```
{  
    PhanSo a;  
    cout<<a;  
}
```

```
// Khai báo lớp PhanSo
```

```
class PhanSo
```

```
{  
private:  
    int tu, mau;  
};
```

VTrái: cout => ostream
VPhải: a => PhanSo
Phải cài đặt ngoài lớp PhanSo

```
// Khai báo operator<<, ở ngoài lớp
```

```
ostream& operator<<(ostream& os, const PhanSo& p);
```

VTrái

VPhải

```
// Cài đặt operator<<
```

```
ostream& operator<<(ostream& os, const PhanSo& p)
```

```
{  
    // cout<<p.tu<<"/"<<p.mau;  
    os<<p.tu<<"/"<<p.mau;  
    return os;  
}
```

Cài đặt giống hàm Xuất
Thay cout bằng os

LOI: Truy xuất private lớp PhanSo

```
void main()
```

```
{
```

```
    PhanSo a;
```

```
    cout<<a;
```

```
}
```

```
// Khai báo lớp PhanSo
```

```
class PhanSo
```

```
{
```

```
private:
```

```
    int tu, mau;
```

```
public:
```

```
    // Mang khai báo operator<< ra ngoài lớp
```

```
    // Thêm từ khóa friend ở đây trước
```

```
    // operator<< chỉ là bạn, không thuộc lớp PhanSo
```

```
friend ostream& operator<<(ostream& os, const PhanSo& p);
```

```
};
```

Khai báo trong lớp
Thêm từ khóa friend

VTrai

VPhai

```
// Cài đặt operator<<
```

```
ostream& operator<<(ostream& os, const PhanSo& p)
```

```
{
```

```
    // cout<<p.tu<"/"<<p.mau;
```

```
    os<<p.tu<"/"<<p.mau;
```

```
    return os;
```

```
}
```

Cài đặt giống hàm Xuất
Thay cout bằng os
friend: truy xuất private lớp PhanSo

Lưu ý

- ❑ Kiểu trả về ostream & (nhớ có dấu &)
- ❑ Tham số 1: ostream &
- ❑ Tham số 2: PhanSo
- ❑ Nhớ dùng từ khóa friend khi khai báo

Từ khóa friend

- ❑ Dùng để khai báo một hàm/một lớp là bạn của một lớp khác
- ❑ BẠN: không phải bà con thân thích, không phải là thành viên của lớp
- ❑ BẠN: có thể truy cập private của lớp mà không cần sử dụng các hàm Lay, Gan
- ❑ BẠN: 1 chiều. A friend B:
  - A truy xuất private của B
  - B KHÔNG THỂ truy xuất private của A

Từ khóa friend

- ❑ Tại sao phải khai báo hàm là friend
  - Để truy xuất private của lớp
  - VD: truy xuất trực tiếp tu, mau (private) mà không cần sử dụng các hàm LayTu, LayMau, GanTu, GanMau (public)
- ❑ Tại sao không khai báo operator<<, >> ở trong lớp
  - Không thể: vì vế trái của << và >> là cout và cin (không phải PhanSo)

Hai cách cài đặt toán tử

Cài đặt trong lớp

- ❑ Chọn lớp nào???
- ❑ Dựa vào vế trái của toán tử

```
void main()
{
    PhanSo a, b(1,2), c(3,4);
    a=b+c;
}
```

Goi toan tu +

**b: PhanSo
=> Trong lop PhanSo**

```
PhanSo PhanSo::operator+(const PhanSo &p)
{
    PhanSo kq;
    kq.tu=tu*p.mau+mau*p.tu;
    kq.mau=mau*p.mau;
    return kq;
}
```

KO co dau &

Ve phai dau + (c)

Giong ham Cong

Cài đặt ngoài lớp

❑ Nên khai báo friend trong lớp

```
class PhanSo
{
private:
public:
    friend PhanSo operator+(const PhanSo &p1, const PhanSo &p2);
};

PhanSo operator+(const PhanSo &p1, const PhanSo &p2)
{
    PhanSo kq;
    kq.tu=p1.tu*p2.mau+p1.mau*p2.tu;
    kq.mau=p1.mau*p2.mau;
    return kq;
}
```

De truy xuất được private tu, mau

KO có PhanSo::

Ve trái dấu +

Ve phải dấu +

Co 2 tham số

Lưu ý

- ❑ Đa số toán tử đều có thể cài đặt bằng cả 2 cách
  - Chọn 1 cách để cài đặt thôi
- ❑ Một số toán tử bắt buộc phải CÀI ĐẶT TRONG LỚP. VD:
Toán tử gán bằng (=)
- ❑ Một số trường hợp bắt buộc phải CÀI ĐẶT NGOÀI LỚP.
VD: <<, >>
  - Lí do: vế trái không thuộc lớp mà ta có thể viết code

BẮT BUỘC cài đặt ngoài lớp

```
void main()
```

```
{  
    PhanSo a, b(1,2);  
    a=2+b;  
}
```

KO cài đặt trong PhanSo được
vì ve trái 2 là kiểu int

Dùng thu tu

```
PhanSo operator+(int x, const PhanSo&p)
```

```
{  
    PhanSo kq;  
    kq.tu=p.tu+x*p.mau;  
    kq.mau=p.mau;  
    return kq;  
}
```

KO có PhanSo::

2 tham số

++, --

Toán tử ++

```
void main()  
{  
    PhanSo a(1,2);  
    a++;  
}  
  
PhanSo PhanSo::operator++(int x)  
{  
    // Goi ham dung sao chép  
    // Sao chép this => d  
    PhanSo d(*this);  
    tu=tu+mau;    this +1  
    return d;  
}
```

a++;

Goi operator++

Tham so gia ko su dung

PhanSo PhanSo::operator++(int x)

tu=tu+mau;

this +1

return d;

Tra ve gia tri truoc khi tang

Toán tử ++a

```
void main()  
{  
    PhanSo a(1,2);  
    ++a;  
}  
  
PhanSo& PhanSo::operator++()  
{  
    tu=tu+mau;  
    return *this;  
}
```

Co dau &

return gia tri sau khi tang

Lưu ý

❑ Có 2 toán tử ++:

- Pre-increment: ++a, trả về giá trị sau khi tăng
- Post-increment: a++, trả về giá trị trước khi tăng, có tham số giả

❑ Có 2 toán tử --:

- Pre-increment: --a, trả về giá trị sau khi giảm
- Post-increment: a--, trả về giá trị trước khi giảm , có tham số giả

Tóm tắt

- ❑ Trong một lớp, muốn sử dụng toán tử, phải cài đặt (overload) toán tử đó
- ❑ Có 2 cách cài đặt toán tử: trong lớp và ngoài lớp
- ❑ Từ khóa friend thường dùng khi muốn một hàm có thể truy xuất private của một lớp

